

De economische waarde van het vrijwilligerswerk door Humanitas

Hoe te verwijzen naar deze publicatie:

Meijs, L.C.P.M., Huisman, W.H.A. & Roza, L. (2011). ECSP webpublicatie: De economische waarde van het vrijwilligerswerk door Humanitas. Verkregen op [DATUM] van http://www.erim.eur.nl/ERIM/Research/Centres/Erasmus_Centre_for_Strategic_Philanthropy/Research/Publications/De_economische_waarde_van_het_vrijwilligerswerk_door_Hum.pdf

November 2011

Prof. Dr. Lucas C.P.M. Meijs

Wendela Huisman, MSc

Lonneke Roza, MSc

Erasmus Centre for Strategic Philanthropy

RSM Erasmus Universiteit

Inleiding

In het algemeen wordt onder de economische waarde van vrijwilligerswerk het waarden van het werk dat vrijwilligers doen vanuit het perspectief van de dienstverlening, verstaan. De achterliggende gedachte is dat vrijwilligerswerk economische waarde heeft omdat diensten (dikwijls goedkoper of beter) worden aangeboden (d.w.z. de bezoeken, de activiteiten en de vakanties).

De meeste economische onderzoeken, bijvoorbeeld voor de nationale rekeningen, negeren het feit dat er überhaupt vraag is naar de diensten van vrijwilligers. In het beste geval waarden ze de geleverde diensten tegen een prijs van nul. Als onderdeel van een groter internationaal onderzoeksproject naar de non-profit sector, is Het Johns Hopkins Institute in samenwerking met de International Labour Organization (ILO) bezig met een tool die de waarde en impact van vrijwilligerswerk in diverse landen kan meten voor de nationale rekeningen. Deze tool wordt de zogenaamde Manual on the Measurement of Volunteer Work¹ genoemd. Tot op heden wordt vrijwilligerswerk echter niet gemeten ten behoeve van de nationale rekeningen. Emanuele (1996, in Handy en Srinivasan, 2004) stelt desalniettemin dat vrijwilligerswerk niet ‘gratis’ is. Vrijwilligers kosten wel degelijk geld, onder andere aan begeleiding. Er kan ook een “interchangeability” plaatsvinden tussen betaalde krachten en vrijwilligers, zoals soms in ziekenhuizen gebeurt. Deze interchangeability houdt in dat sommige taken met enige regelmaat overgenomen worden door vrijwilligers en visa versa (Handy et. al, 2008). Bovendien is er een groeiende hoeveelheid aan literatuur die suggereert dat de waardering van onbetaalde arbeid onderdeel zou moeten zijn van de financiële verslaggeving van organisaties die met vrijwilligers werken (Macintosh, 1994; Macintosh et. al, 1990). Het is daarom interessant om te kijken hoeveel de vrijwilligers van Humanitas economisch gezien waard zijn.

Drie verschillende benaderingen kunnen gehanteerd worden voor wat betreft het waarden van vrijwilligerswerk. Allereerst geeft de *vervangingswaarde* de waarde aan van de werkzaamheden van de vrijwilligers wanneer zij beroepskrachten zouden zijn geweest (Handy en Srinivasan, 2004). Met andere woorden: hoeveel zou het een organisatie hebben gekost als zij beroepskrachten zouden hebben ingezet? Ten tweede geeft de *investeringswaarde* de opportuniteitskosten aan (Handy en Srinivasan, 2004), ofwel de gederfde inkomsten voor de vrijwilliger. De vrijwilliger had in de tijd van de bezoeken, activiteiten of vakanties immers ook op een andere wijze economische waarde kunnen creëren. Deze waarde zal worden bepaald met behulp van verschillende tarieven

¹ <http://www.ccss.jhu.edu/index.php?section=content&view=9&sub=12>

die toepasbaar zijn op de vrijwilligers van Humanitas. Ten slotte is er de *marktwaarde* zoals geïdentificeerd door Mook et. al (2007). De centrale vraag betreffende deze waarde is wat de vrijwilligers op zouden leveren wanneer zij in zouden worden gezet door een commerciële instelling en dus niet op basis van vrijwilligerswerk. Het kwantificeren van dit aspect van vrijwilligerswerk leidt tot een marktwaarde van de activiteiten van Humanitas. De drie benaderingen geven een indicatie van de economische waarde van de vrijwilligersactiviteiten van Humanitas. Er moet echter wel rekening gehouden worden met het feit dat er niet gekeken is naar bijvoorbeeld de economische effecten van de persoonlijke ontwikkeling van vrijwilligers (wat leert de vrijwilliger bijvoorbeeld en wat had dat anders gekost), de economische waarde van de impact van de diensten (de waarde van de gezondheidswinst van de gast) en de economische waarde van het onderhouden en versterken van sociaal kapitaal en wederzijds vertrouwen.

Vanzelfsprekend zijn alle berekeningen slechts benaderingen. Enerzijds is het vrijwilligerswerk van mensen onbetaalbaar en is de economische waarde daarmee heel erg groot. Anderzijds is het vrijwilligerswerk van mensen juist van waarde omdat het niet op het verwerven van geld is gericht. Het koppelen van een monetaire waarde aan de vrijwillige inzet is dan bijna een belediging.

Vervangingswaarde

Bij de vervangingswaarde wordt gekeken naar wat de organisatie zou moeten betalen als de vrijwilligers beroepskrachten zouden zijn geweest (Handy en Srinivasan, 2004). Simpelweg wordt het aantal gewerkte vrijwilligersuren vermenigvuldigd met het bruto uurloon van een beroepsmedewerker die vergelijkbare werkzaamheden verricht. De basisformule is dus als volgt:

Aantal vrijwilligersuren * uurtarief voor vergelijkbaar beroepsmatig werk

In deze waarde spelen drie belangrijke vragen een rol:

- A Welke soorten werkzaamheden verrichten de vrijwilligers? (bezoekwerk, organiseren, bestuurswerk)
- B Hoeveel uur vrijwilligerswerk wordt er per soort vrijwilligerswerk besteed?
- C Wat is een vergoeding voor deze werkzaamheden zoals die aan beroepskrachten betaald zou worden?

De onderzoeksuitdaging is het goed classificeren bij vraag A, het verzekeren van de betrouwbaarheid en gedetailleerdheid bij B en het vinden van vergelijkbare functies met vergoedingen bij C. Humanitas heeft een administratief document verstrekt waaruit blijkt hoeveel uren er door de vrijwilligers aan welke werkzaamheden wordt besteed. Bij de berekeningen zijn de volgende assumpties gemaakt:

1. Het aantal uren is gebaseerd op de statistieken van Humanitas.
2. Alle berekeningen met betrekking tot lonen zijn berekend op basis van een 38-urige werkweek (de gemiddelde werkweek in Nederland), met uitzondering van het loon voor Alphahulpen, en omvatten het minimum bruto-loon voor een dergelijke functie in 2011.
3. Het minimum uurloon is voor werknemers van 23 jaar en ouder (www.rijksoverheid.nl).
4. Het minimum uurloon van een medewerker in de thuiszorg is afkomstig van www.loonwijzer.nl. De variatie in lonen in de thuiszorg is echter erg groot.
5. Het minimum uurloon van een Alphahulp is niet afhankelijk de omvang van de werkweek, maar is een minimum tarief per uur (www.alphatrots.nl).
6. Het gemiddelde loon in Nederland is gebaseerd op het gemiddelde inkomen in Nederland in 2011 à €34.600 (www.cbs.nl) / (52 weken*38uren) = €17.51
7. Het gemiddelde loon voor hogeropgeleiden in Nederland is gebaseerd op de aanname dat het gemiddelde salaris van deze groep in 2009 €49.000 bedroeg,

tegenover een gemiddeld loon van €36.000 (www.cbs.nl). Daar het gemiddelde inkomen in 2011 €34.600 was, is de berekening als volgt:

$$(\text{€}9.000/\text{€}36.000)*\text{€}34.600 = \text{€}7.056/(52\text{weken}*38\text{uren}) = \text{€}23.81$$

8. Humanitas werkt ook met betaalde coördinatoren. Het bruto uurloon van de vrijwillige coördinatoren is gebaseerd op het loon van de betaalde coördinatoren: schaal 8 volgens CAO Welzijn, ofwel in 2011 maximaal € 46.962 salaris, exclusief werkgeverslasten. Het theoretisch maximaal inzetbare uren is $52 \times 36 = 1.872$ (voor aftrek van feest- en vakantiedagen). Dit leidt tot een bruto uurloon van €25,09.

De eerste berekening is gebaseerd op een simpele methode waarbij de vervangingswaarde berekend wordt aan de hand van $B * C$. Voor C worden dan verschillende tarieven gehanteerd die als marktvergoeding gezien kunnen worden (van geschatte vergoeding informeel werk naar minimumloon etc). De tweede berekening is gebaseerd op een complexe methode waarbij er rekening wordt gehouden met het idee dat een zwaardere functie (bijvoorbeeld bestuurswerk) ook meer zou kosten als dat door een beroepskracht zou worden gedaan. Dit is interessant voor de rekensom maar impliceert niet dat dit vrijwilligerswerk ook belangrijker is voor de organisatie. Samengevat leidt bovenstaande tot de volgende ingevulde tabel²:

² De Alphahulp is niet verzekerd en draagt hier niet automatisch premies van af. Dit moeten zij per 2006 zelf regelen en dat is 4,4% van hun inkomen (www.alphatrots.nl). Bij het thuiszorgloon is uitgegaan van het gemiddelde loon in de thuiszorg, welke tussen de 1510,00 euro en 2485,00 euro ligt. Het gemiddelde loon is op basis van een maandsalaris van 2315,00 euro (CBS), welke geconverteerd is naar een uurloon. Dit is gelijk aan het gemiddeld loon van lager geschoolden, aangezien de schatting te verantwoorden moet zijn.

Tabel 1: Vervangingswaarde

Vervangingswaarde					
Simpele berekening					
<i>Type vrijwilligerswerk</i>	<i>Taakomschrijving</i>	<i>Aantal vrijwilligers</i>	<i>Aantal uren per jaar</i>	<i>Subtotaal</i>	<i>Totaal</i>
<u>Bezoeken</u>					448,000
<i>Alleen en Samen</i>	Vriendschappelijk huisbezoek, maatjes, chatproject	2,100	160.00	336,000	
<i>Oud en Redzaam</i>	vriendschappelijk huisbezoek, praatlijn- en telefooncirkels	700	160.00	112,000	
<u>Dagactiviteiten/Begeleiding</u>					800,000
<i>Elk Kind Telt</i>	Uitvoerend BOR, doorstart, homestart, maatjesprogramma's etc.	2,700	160.00	432,000	
<i>Oud en Redzaam</i>	Hulpdiensten, buurtkamers (gastvrouwen/heren)	700	160.00	112,000	
<i>Vallen en Opstaan</i>	Bezoekgroep, bezinningsgroep, activiteiten in PI	600	160.00	96,000	
	Nazorg ex-gedetineerden	200	160.00	32,000	
<i>Verwerken en Verder</i>	Lotgenoten, steun bij verlies, pod	800	160.00	128,000	
<u>Vakanties</u>					18,000
<i>Elk Kind Telt</i>	Vakantieweken	300	60.00	18,000	
<u>Bestuur en Administratie</u>					504,000
<i>Algemeen</i>	Bestuurder	550	160.00	88,000	
	Vrijwillige coördinator	450	320.00	144,000	
<i>Vallen en Opstaan</i>	Thuisadministratie	1,700	160.00	272,000	
Totaal					1,770,000
Vergoedingen					
<i>Totaal aantal vrijwilligers</i>	<i>Vergoeding voor informeel werk</i>	<i>Minimumloon</i>	<i>Thuiszorg</i>	<i>Alphahulp</i>	<i>Gemiddelde loon in Nederland</i>
	€ 5.00	€ 8.72	€ 9.79	€ 12.20	€ 17.51
Bezoeken	€ 2,240,000	€ 3,906,560	€ 4,385,920	€ 5,465,600	€ 7,844,480
Dagactiviteiten/Begeleiding	€ 4,000,000	€ 6,976,000	€ 7,832,000	€ 9,760,000	€ 14,008,000
Vakanties	€ 90,000	€ 156,960	€ 176,220	€ 219,600	€ 315,180
Bestuur en Administratie	€ 2,520,000	€ 4,394,880	€ 4,934,160	€ 6,148,800	€ 8,825,040
Totaal	€ 8,850,000	€ 15,434,400	€ 17,328,300	€ 21,594,000	€ 30,992,700

Complexe berekening		
<i>Klassen</i>	<i>Aantal uren</i>	
Bezoeken	448,000	
Dagactiviteiten, begeleiding en vakanties	818,000	
Bestuur	504,000	
Vergoedingen		
	<i>Laag</i>	<i>Hoog</i>
<i>Bezoeken</i>	€ 5.00	€ 8.72
Vergoeding voor informeel werk	€ 2,240,000	
Minimumloon	€ 3,906,560	
<i>Dagactviteiten, begeleiding en vakanties</i>	€ 9.79	€ 12.20
Hulp in de huishouding	€ 8,008,220	
Thuiszorg	€ 9,979,600	
<i>Bestuur en Administratie 504.000 – 144.00 uren coördinatoren</i>	€ 17.51	€ 23.81
Gemiddelde loon in Nederland	€ 6,303,600	
Gemiddelde loon voor hoogopgeleiden	€ 8,571,600	
<i>Vrijwillige coördinatoren 144.000 uren</i>	€ 25.09	€ 25.09
Daadwerkelijke loon Humanitas	€ 3.612.960	€ 3.612.960
Totaal	€ 20,164,780	€ 26,070,720

Investeringswaarde (opportunititeit kosten)

Bij de investeringswaarde wordt gekeken naar de kosten voor de vrijwilliger, gedefinieerd als de gederfde economische waarde van de bestede uren voor de vrijwilliger. Dit betekent dat de vraag wordt gesteld wat de vrijwilliger had kunnen verdienen indien deze zijn of haar tijd voor commerciële doeleinden ingezet zou hebben. Hierbij wordt naar het opleidingsniveau van de vrijwilliger gekeken en naar de vergoeding die gemiddeld genomen tegenover de werkzaamheden van deze vrijwilliger staat.

Daar de investeringskosten gebaseerd zijn op mensen die anders een betaalde baan zouden hebben, gaat deze berekening niet helemaal op voor de Humanitas-vrijwilligers. De vergoeding die bij de berekening kan worden gebruikt kan ook worden gezien als opportunitetskosten van (vrije) tijd, ofwel de opportunity costs (Handy en Srinivasan, 2004). Een redelijke compensatie in dit geval kan gevonden worden in een geschatte vergoeding voor informeel werk.

Basaal wordt de formule van de investeringswaarde:

Aantal vrijwilligersuren * uurtarief voor het anders eigen beroepsmatige werk

OF

Aantal vrijwilligersuren * uurtarief vergoeding informeel werk

In deze berekening spelen de volgende vragen een rol (Handy en Srinivasan, 2004):

- A Wat voor beloning per uur krijgt de vrijwilliger voor zijn / haar reguliere werkzaamheden?
- B Hoeveel uur vrijwilligerswerk doet deze vrijwilliger?

Deze vraagstelling vergt veel informatie over de privésituatie van de vrijwilligers. Om dat praktisch op te lossen wordt gewerkt met een benadering. Hierbij is ervoor gekozen om te kijken naar de gemiddelde lonen voor lager opgeleiden, middelbaar opgeleiden en hoger opgeleiden (gemiddelden op basis van het CBS). Humanitas heeft immers gegevens over het (gewenste en waarschijnlijke) opleidingsniveau van haar vrijwilligers tot haar beschikking. Daarom is ervoor gekozen om twee benaderingen uit te werken. De eerste benadering is volgens het opleidingsniveau en de tweede benadering is volgens een vergoeding voor informeel werk.

Bij het maken van deze berekeningen zijn de volgende assumpties gedaan:

1. Het aantal uren is gebaseerd op de statistieken van Humanitas, waarbij een bepaald type functie evenredig verdeeld is over de opleidingsniveaus die deze

functie uit kunnen voeren. Voor de functie 'bestuurder' bijvoorbeeld staat het opleidingsniveau 'mbo/hbo', wat betekent dat ervan uitgegaan is dat de helft van deze uren door middelbaar geschoolden wordt uitgevoerd en de andere helft door hogeropgeleiden.

- De uurtarieven zijn berekend op basis van de gemiddelde inkomens van de divers geschoolde werknemers in 2009, op basis van een 38-urige werkweek. Dit betekent voor lageropgeleiden bijvoorbeeld dat de berekening er als volgt uitziet: $\text{€}6.000 / (52 * 38) = \text{€}3.16$. Het gemiddelde jaarsalaris van een middelbaar geschoolde werknemer was in 2009 $\text{€}31.000$ en van een hoogopgeleide werknemer $\text{€}49.000$.

Tabel 2: Investeringswaarde

Investeringswaarde		
<i>Aantal uur vrijwilligerswerk</i>		
Aantal uren door laag geschoolden:	56,000	
Aantal uren door middelbaar geschoolden	1,174,000	
Aantal uren door hoger geschoolden	540,000	
Totaal		
<i>Verdeling aantal uren</i>		
	<i>Bijbehorend tarief</i>	<i>Waarde</i>
Laageschoolden	€ 13.16	736,842
Middelbaar geschoolden	€ 15.69	18,418,016
Hoog geschoolden	€ 24.80	13,390,688
Totaal		32,545,547
<i>Verdeling aantal uren</i>		
	<i>Vergoeding informeel werk</i>	<i>Waarde</i>
Laageschoolden	€ 5.00	€ 280,000.00
Middelbaar geschoolden	€ 5.00	€ 5,870,000.00
Hoog geschoolden	€ 5.00	€ 2,700,000.00
Totaal		€ 8,850,000.00

Marktwaaarde

De derde benadering is de marktwaaarde van de diensten. Hierbij wordt de vraag gesteld hoeveel de ontvanger van de dienst bereid zou zijn om te betalen voor de desbetreffende dienst wanneer deze in de marktsfeer verkrijgbaar zou zijn (Mook et. al, 2007). De formule die gebruikt wordt is:

$$\text{Aantal geleverde diensten} * \text{prijs te betalen voor de dienst}$$

Om deze berekening te kunnen maken, zou het dienstenpakket van Humanitas ingedeeld kunnen worden in bezoeken, telefoon- en chatgesprekken, dagactiviteiten en begeleiding en vakanties. Ten slotte is ook uitgerekend wat het bestuur en de administratie waard zouden zijn op de reguliere markt.

Tegenwoordig wordt bezoekwerk ook commercieel aangeboden door intermediairs. Het uurtarief dat de cliënt moet betalen komen ongeveer neer op 23,00 euro per uur, hiervan krijgt de bezoeker ongeveer 18,00 euro bruto. Aangezien het uurtarief van een ingehuurde administratief medewerker en of adviseur-assistent (wellicht vergelijkbaar met een bestuurder) in de marktsfeer tussen de €50 en €100 lijkt te liggen, is ervoor gekozen om een prijs van €75 te hanteren. Met het bepalen van de marktwaaarde van de vrijwilligers van Humanitas kan worden aangegeven hoeveel het de cliënten van Humanitas zou kosten om soortgelijke diensten van een commerciële partij af te nemen. Er is voor deze berekeningen gebruik gemaakt van de gegevens over het aantal vrijwilligersuren, die door Humanitas verstrekt zijn.

In tabel 3 is de marktwaaarde van het vrijwilligerswerk van Humanitas terug te vinden. Bij deze berekening kan wel een kanttekening geplaatst worden. Vanzelfsprekend zijn niet alle uren direct dienstverlenend, als het ware zijn er niet declarabele uren. Daarnaast kan worden beweerd dat vrijwilligerswerk minder efficiënt is dan betaalde arbeid, mede doordat functies vaak door meerdere vrijwilligers uitgevoerd worden. Rekening houdende met de marktspecifieke omstandigheden (30% “niet declarabele uren” en wellicht een efficiencykorting van 25%) dan zou de marktwaaarde van het vrijwilligerswerk van Humanitas neerkomen op ruim €35 miljoen.

Tabel 3: Marktwaaarde

Marktwaaarde werkelijke uren			
<i>Werkzaamheden vrijwilligers</i>	<i>Totaal aantal uur</i>	<i>Tarief</i>	<i>Totaalwaarde</i>
Totaal aantal afgelegde bezoeken en telefoon- of chatgesprekken	448,000	€ 23	€ 10,304,000
Dagactiviteiten en begeleiding	800,000	€ 23	€ 18,400,000
Vakanties	18,000	€ 23	€ 414,000
Bestuur en administratie	504,000	€ 75	€ 37,800,000
Totaal	1,770,000		€66,918,000

Conclusie

Hoewel eerdergenoemde getallen niet absoluut gezien moeten worden, vertolken ze wel een indrukwekkend beeld van de toegevoegde waarde van de vrijwilligers van Humanitas. Bovenop deze donatie van tijd door vrijwilligers, in dit rapport weergegeven in de economische waarde van vrijwilligerswerk, komen natuurlijk nog de monetaire donaties van de Nederlandse bevolking. Nederlanders vinden het werk van Humanitas dermate relevant dat ze zonder dwang heel veel geven, zowel in tijd als in geld.

Een volgende uitwerking zou het rendement van vrijwilligerswerk kunnen betreffen. Zelfs tegen de meest minimale variant van de vervangingswaarde, de variant waarin de lage informele vergoeding is gebruikt, bedraagt de vervangingswaarde reeds 8,8 miljoen euro. Kortom, een mooi en bevredigend resultaat.

Referenties

Handy, F., Mook, L. en Quarter, J. (2008). The interchangeability of paid staff and volunteers in Nonprofit organizations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. Vol. 37, Iss. 1, pp. 76-92.

Handy, F., en Srinivasan, N. (2004). Improving quality while reducing costs? An economic evaluation of the net benefits of hospital volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. Vol. 33, pp. 28-54.

Macintosh, J. C. C. (1994). *The application of GAAP to nonprofit organizations: A case of treating apples as oranges*. Paper at the American Accounting Association Conference of the Northeast Division, Buffalo, NY.

Macintosh, J. C. C., Bartel, H. en Snow, K. (1990). *The accounting requirements for nonprofit organizations*. Paper at the International Atlantic Economic Conference, Montreal, Quebec, Canada.

Mook, L., Handy, F., Ginieniewiz, J. en Quarter, J. (2007). The value of volunteering for a nonprofit membership association. The case of ARNOVA. *Non Profit and Voluntary Sector Quarterly*. Vol. 36, Iss. 3, pp. 504-520.